

TRGOVSKI LIST

Časopis za trgovino, industrijo in obrt.

Nerročnina za ozemlje SHS: letno 180 Din, za ½ leta 90 Din, za ¼ leta 45 Din, mesečno 15 Din; za inozemstvo: 210 Din. — Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Simon Gregorčičevi ulici. Dopisi se ne vračajo. — Štev. pri čerkovnem zavodu v Ljubljani 11.958

LETO X.

Telefon št. 2552.

LJUBLJANA, 27. decembra 1927.

Telefon št. 2552

ŠTEV. 148.

Neutemeljeni očitki!

V sobotni številki je »Jutro« priobčilo iz gospodarskih krogov dopis, v katerem očita zbornici za TOI, da v zadnjih dneh, ko je šlo za davčno reformo in naložitev obšutnih oblastnih davščin, ni zadosti varovala interesov trgovine, obrti in industrije.

Ti očitki so neutemeljeni. Čim je zbornica zaznala, da namerava oblastna skupščina pokriti en del proračunskega primanjkljaja z raznimi dokladami in nakladami, je zbornični predsednik g. I. Jelačin takoj stopil v stik s takratnim poročevalcem finančnega odseka oblastne skupščine g. prof. Jarcem. Predložil mu je v daljših konferencah težak položaj trgovine, obrti in industrije, katere bremene že taki davki, da ne morejo prevzeti na se nikakih nadaljnjih bremen, ako nočejo otežavati ali preprečiti razmaha in razvoja gospodarstva. Vrh tega je nudila zbornica interesentom iz trgovskih krogov priliko, da so svoje težnje v posebni konferenci z g. prof. Jarcem ustno zastopali. Ne glede na ta osebna prizadevanja g. zborničnega predsednika v prilog zborničnim interesentom, pa je zbornica naslovila na predsedstvo oblastne skupščine še posebne spomence:

1. glede oblastne takse na produkcijo premoga. V tej spomenici je zbornica opozorila na pretečo nevarno obremenitev industrije in nujno prosila, da opusti oblastna uprava nameravano težko davščino;

2. glede oblastne takse na nočni obisk gostiln se je zbornica zavzela za to, da se v interesu kavarnarjev prične pobirati šele po 1. uri ponoči;

3. glede oblastne takse na opojne pijače je zbornica v spomenici naglasila svoje pomisleke v tej smeri, da nameravana taksa globoko posega v interese gostilničarske obrti, ker bo brez dvoma zmanjšala konzum in s tem odvzela marsikateri gostilni, ki že danes vegetira, eksistenčne pogo-

je. Še večjo škodo pa utegne prizadeti naši trgovini, ki ne omejuje svojega prometa samo na obseg Slovenije, ampak si je znala pridobiti odjemalce tudi izven Slovenije;

4. glede takse na motorna vozila je stavila zbornica razne izpreminjavalne predloge, ki so v bistvu vstrezali tudi stališču avtomobilnega kluba.

Intervencije zborničnega predsednika g. Jelačina in zbornične predstavitve so imele deloma uspeh, ker so se osnutki uredb pozneje v prilog zborničnih interesentov bistveno omilili.

Končno se je zbornica na opozoritev interesentov o nevzdržnosti diferencirane trošarine na vino izrekla proti diferenciranju in predlagala znižanje 100% doklade najmanj za polovico, ker bi donos naklade spričel konzuma opojnih pijač v ljubljanski oblasti tudi pri 50% dokladi dosegl proračunjeni znesek.

Iz tega izhaja, da sta zbornica in njen predsednik v pravem umevanju svoje naloge glede oblastnih davščin pravočasno storila vse, kar je bilo potrebno za varstvo interesov trgovine, obrti in industrije.

Kar se tiče očitke, da ljubljanska zbornica malo da ni podprla intrig v korist dohodnine, moram opozoriti samo na dejstvo, da se je zbornica že l. 1925. decidirano izrekla proti dohodnini in opozorila na težave in trdote, katere povzroča ta davek v praksi. Zbornica, ki je pod vodstvom sedanjega zborničnega predsednika g. Jelačina vodila energičen boj proti dohodnini in s tem brez dvoma pripomogla, da se je preostara davčna praksa v zadnjem času vsaj nekoliko omilila, bo gotovo zavzela glede novega načrta zakona o neposrednih davkih, ki se še izdeluje, v sporazumu s svojimi člani in interesi stališče, ki bo vstrezalo potrebam in koristim slovenskega gospodarstva.

F. Žagar.

Ali bi se res ne smeli braniti?

Predvsem pa ne pozabimo, da sta ljubljanska in mariborska oblast naši domači slovenski oblasti. Vsak, kdor jima meče polena pod noge, vsak, kdor intrigira proti njunemu delu v Belgradu, kakor so svoj čas predniki istih nasprotnikov na Dunaju, vsak tak je tudi nasprotnik vsega našega naroda.

»Slovenec«, dne 24. dec. 1927.

V svojih božičnih premišljevanjih o naših slovenskih oblastih so prišli nekateri ljudje, kakor nam kaže gornji citat, do res čudnih zaključkov. Menimo, da gremo res malo predaleč, če se vsakogar, ki se hoče braniti težkih bremen novih oblastnih skupščin, že v naprej proglasi za narodnega nasprotnika, za nekakega Efi-jalta narodnih interesov. Ker se ravno gospodarski krogi skoro praviloma upirajo oblastnim davkom, je naravno, da naš list, ki ima dolžnost zastopati in braniti interese gospodarstva, takih očitkov ne more prezeti.

Gospodarstvo v Sloveniji je obšutno obremenjeno. Razumljivo je, da se vsak, ki breme komaj še nosi, brani, da bi še kaj naložil na svoje rame, ampak izkušja breme zvaliti s svojih ramen, če to ni mogoče, pa vsaj naloženo kolikor mogoče olajšati. Tako se tudi slovensko gospodarstvo brani bremen, ki pregloboko režejo v me-

so. Ako se v interesu lastne samobrambe in samoohranitve brani takih bremen, se mu še vendar ne more očitati narodnega nasprotstva, posebno ker tudi oblasti same večkrat ne poznajo v svojih zahtevah pravih mej.

Tako je na primer ljubljanska oblastna skupščina v letošnjem spomladanskem zasedanju sklenila takozvani vagonski davek. Gospodarstvo je enodušno odklonilo ta davek in ko ni v Ljubljani ničesar doseglo, je šlo iskati pomoči v Beograd in jo tam tudi našlo. Minister za finance je odredil, da se omenjeni davek ne sme pobirati, ker ne ustreza interesom narodnega gospodarstva in trgovine ter vstvarja v državi carinske meje in oblastni protekcionizem.

Iz tega pouka se ljubljanska oblastna skupščina ni ničesar naučila. V ravnokar zaključenem zasedanju je sklenila, da bo pobirala za vina, ki se uvažajo iz drugih oblastev (razen iz mariborske) v ljubljansko oblast 200% doklado, za domača vina pa 100% doklado. Ali se ne pravi ustvarjati s tem sklepom v notranjosti države carinskih mej in oblastnega protekcionizma? In trgovina z vinom, ki ji taki sklepi izpodkopujejo eksistenčne pogoje, naj molči, naj se da

mirno uničiti, da si ne nakoplje ime na »nasprotnika slovenskega naroda«?

Drug vzgled: Mariborska oblastna skupščina je sklenila oblastno takso na elektriko, ki bi v nameravani izmeri samo eno podjetje obremenila z več nego 2 milijonoma dinarjev. Podjetje se je moralo veliko truditi, da se je ta taksa nekoliko znižala. Ali naj gospodarstvo pripusti, da se ustvarja z obdačevanjem produkcijskega procesa prejudic za vse ostale samoupravne organe, katerim z davkom, predpisanim po bilanci, že itak plačuje primerne doklade?

Ako naj bo nasprotnik naroda oni, ki se pritožuje proti oblastnim davkom, se morajo tudi oblasti zavedati svoje težke odgovornosti in nalagati take davke, ki bodo za gospodarstvo zmagljivi. Postopati bi morale tako, da ne bodo potrebovale poukov od ministra financ, kdaj kak davek ustreza interesom narodnega gospodarstva. Dokler se pa to ne zgodi, zahteva slovensko gospodarstvo za se vsaj pravico, ki se ne sme kratiti niti zločincu, da se po možnosti vsaj brani. V oblastni skupščini se je med debato slišalo s strani posameznih gg. poslancev mnogo neutemeljenih in recimo neumestnih očitkov na račun gospodarskih krogov. Nočemo radi tega izzvati polemiko, toda če se postavi teza, kakor jo je postavil tako ugleden list, kakor je »Slovenec«, je pač ne smemo prezreti in nikdo nam ne sme zameriti, če take očitke odločno zavračamo!

NAŠI TRGOVSKI STIKI Z AVSTRIJO.

Naš izvoz v Avstrijo je znašal leta 1920 563.442.445 Din, leta 1921 882.373.315, l. 1922 847.995.125, l. 1923 2.328.388.554, l. 1924 2.332.971.109, l. 1925 1.651.460.507, leta 1926 pa 1.609.485.000 Din. Iz Avstrije smo pa uvozili v našo državo l. 1920 za 714.081.709 dinarjev, leta 1921 za 1.160.462.790 Din, l. 1922 za 1.861.216.538 Din, leta 1923 za 2.238.329.729 Din, leta 1924 za 1.625.811.879 Din, leta 1925 za 1.604.203.240 Din in leta 1926 pa za 1.427.368.000 Din.

TEKSTILJE NA OGRSKEM.

Import inozemskih tekstilij na Ogrsko se je dvignil za 18 odstotkov, import polfabrikatov za 39 in import surovin za 70%. Odkar je sklenjena trgovska pogodba s Češkoslovaško, se je dvignil import vseh vrst tekstilij za celih 50%. Krogi konsumentov opozarjajo v tej zvezi, da je 30- do 40-odstotno znižanje carine imelo za posledico le majhen padec tekstilnih cen, in sicer vsled čudnega postopanja ogrskih grosistov in malih trgovcev. — Drugo poročilo iz Ogrske pravi: V zadnjih dneh je bila prijavljena cela vrsta insolvent v tekstilni panogi; nekoč je bilo vloženih v enem samem dnevu 9 prošelj za uvedbo prisilno-poravnalnega postopanja ter 5 prošelj za uvedbo zasebne poravnave. Ti polomi so v strokovnih krogih zelo presenetili in jih utemeljujejo splošno z neugodno prodajo, s stagnacijo in s težkočami pri placiranju zimskega blaga. Glede na te razmere in glede na inventarizacijo ob sklepu leta pričakujejo v strokovnih krogih še več nadaljnjih polomov; zato so bančni zavodi dovolitev kreditov izdatno omejili. Torej ima znižanje carine vendarle svoje posledice, čeprav ne v oni smeri, kot so pričakovali.

Komercializacija in reorganizacija državnih železnic.

(Poročilo zborničnega tajnika I. Mohoriča na plenarni seji zbornice dne 19. XII. 1927.)

(Konec.)

II. Komercializacija železnic.

Pri reševanju vprašanja komercializacije državnih železnic je minister saobračaja pozval gospodarske kroge na sodelovanje. Sklical je, kakor znano, dne 5. decembra v Beograd anketo gospodarskih in strokovnih organizacij o vprašanju komercializacije. V svojem ekspoziju, kakor tudi v obširnem poročilu Generalne direkcije državnih železnic, ki je bilo predloženo tej anketi, se označuje kot glavne vzroke sedanjih neprilik, s katerimi se mora boriti železniška uprava, sledeče momente:

1. Neprikladnost zakona o državnem računovodstvu in sedanjega državnega budžetiranja za železniško gospodarstvo;

2. Škodljivost politično-strankarskih vplivov na železniško upravo;

3. Nerazvitost naše železniške mreže in neenotnost voznega parka, kar onemogočuje racionalno eksploatacijo železnic in dovršen promet;

4. Nezadostnost kontrole in pomanjkanje trgovskega duha pri birokratski upravi železnic.

Na podlagi teh kritičnih konstatacij je minister saobračaja predložil anketi načrt uredbe, po katerem je zamislil komercializacijo državnih železnic na sledeči način:

Železniška uprava in gospodarstvo naj se izdvoji iz splošnega državnega proračuna in izroči v upravo posebnemu upravnemu odboru, ki bi obstojal iz devet oseb, med katerimi bi moralo biti pet železniških strokovnjakov. Ta odbor bi upravljal železnice po trgovskih načelih in bi bili člani materijelno in kazensko odgovorni za svoje delo. Kandidate za imenovanje članov tega odbora bi predlagalo sedem institucij odnosno organizacij in sicer po tri kandidate gospodarski svet, nadalje vse tri univerze skupaj, vse gospodarske zbornice skupaj, zveze industrijev skupaj, zveza poljedelskih zadrug, udruženje pravnikov ter udruženje inženjerjev in arhitektov. Železnice bi torej ostale še nadalje državna last in nov upravni odbor ne bi dobil za eksploatacijo od strani države nikake dotacije na obratnem kapitalu. Nasprotno bi bil vsak kredit, ki bi ga odbor najel v znesku preko 50 milijonov letno, odvisen od odobritve ministra saobračaja.

Načrt uredbe, ki ga je bil predložil prometni minister anketi, je naletel na splošno kritiko. Govorniki so kritizirali predvsem njegovo tehnično nedovršenost, grajali dejstvo, da je ostala nerešena cela vrsta vprašanj, ki bi jih bilo treba predhodno urediti in razčistiti, predno se rešuje vprašanje komercializacije, da uredba ne razmejuje pravilno in tudi ne obeležuje točno nadzorstvene oblasti ministra saobračaja napram upravnemu odboru in upravnega odbora napram Generalni direkciji in oblastnim direktorijem. Razen tega se je v debati navedlo nebroj konkretnih primerov sedanje neracionalnosti v upravi in dalo nasvetov, kako bi bilo treba železniško upravo preurediti.

Načelno se lahko porazdeli struje, ki so se pojavile na tej anketi, v tri glavne skupine: Pretežna večina se je izrekla za komercializacijo železnic; od tega je bil en del mišljenja, da je

treba izvesti popolno deetizacijo in osnovati v to svrhu samostojno podjetje po vzoru komercializacije v Nemčiji. Drugi del je zastopal mišljenje, da se sicer izdvojijo državne železnice iz splošnega državnega proračuna ter se preosnujejo v samostojno državno ustanovo ter prepusti njih eksploatacija upravnemu odboru, dočim je tretja skupina zahtevala, da ostanejo, kakor sedaj, v upravi strokovnega železniškega uradništva ter da se jih samo s primerno uredbo osvobodi ozkih spon zakona o državnem računovodstvu in glavne kontrole, ki danes onemogočuje izvršitev sistematičnega gospodarskega načrta in racionalno eksploatacijo železnic. Poleg tega pa so bili podani še razni drugi nasveti, med njimi od strani zagrebške zbornice, da naj bi stanje naših železnic proučila nevtralna komisija inozemskih strokovnjakov, nakar bi se na podlagi take ekspertize šele moglo razpravljati o nadaljnjih korakih.

V okviru današnjega poročila mi ni mogoče navajati zanimivih podrobnosti o stališčih in predlogih raznih delegatov, katerih se je okoli 35 tekem dvodnevne konference udeležilo razprave.

Z ozirom na raznovrstnost mišljenj in predlogov, ki so bili podani na anketi, se ni moglo storiti drugega, kakor da se je ob zaključku sklenilo, da se izvoli ožja strokovna komisija iz sredine delegatov organizacij, ki so bile na tej konferenci zastopane, ki bo redigirala iz celega gradiva spomenico za ministra saobračaja ter izdelala nov načrt uredbe odnosno zakona o komercializaciji državnih železnic, ki bi odgovarjal zahtevam ankete in ustrezal i v zakonodajno-tehničnem, kakor tudi v organizatornem in ekonomskem oziru potrebam našega gospodarstva.

Velika nepravilnost za konferenco samo je bilo to, da ekspozice Generalne direkcije ne navaja nobenih števil, tako da ni bilo mogoče ugotoviti, ali so naše železnice pasivne ali ne in v koliki meri in kakšne so potrebe naših železnic za racionalno eksploatacijo. Vsled tega je bila tudi vsa razprava precej nekonkretna in so si trditve posameznih govornikov v mnogem nasprotovale.

Težnja situacije je pri današnjem položaju železnic po mojem mišljenju sledeča:

Kljub znatnim investicijam, ki so bile izvršene v preteklih letih za obnovo in adaptacijo naše železniške mreže in voznega parka, in kljub vsem reparacijskim dobavam za železnice so potrebe naši železniški mreži še vedno velike izredne investicije za obnovo, popravila, neobhodno potrebna razširjenja in tehnične ureditve, ki jih ni mogoče kriti iz rednih dohodkov. To se najbolje vidi iz dejstva, da so potrebe na kreditih, ki jih stavijo direkcije ob priliki vsakokratne sestave državnega proračuna, za 50 in celo do 100% večje, kakor pa znaša kritje iz normalnih dohodkov.

Ker pa je poleg tega prometno ministrstvo moralo iz dohodkov državnih železnic dosedaj še prispevati iz svojega budžeta za subvencioniranje paroplovbe, plačevati nad 200 milijonov prometnega davka finančnemu ministru in graditi iz normalnih sredstev nove proge, je jasno, da ni bilo v stanju biti kos vsem potrebam obstoječe mreže in je moglo zadovoljiti le nekatere najnujnejše, pa tudi te le deloma, in sicer vedno na škodo drugih potreb.

Železniško ministrstvo se je že dosedaj vedno trudilo in stremelo po tem, da bi bilo čim bolj neodvisno od neprilik, ki jih povzroča državno budžetiranje in računsko kontrola.

Da bi si v okviru predpisov državnega knjigovodstva železniška uprava olajšala poslovanje, je bilo izvedenih v dobi od leta 1923 do 1927 cela vrsta proračunske tehnicih in administrativnih reform v vidu koncentracije in centralizacije budžetov, vendar vsi ti zasilni ukrepi niso bili v stanju nuditi trajne pomoči. Problem komercializacije leži, na kratko povedano, v tem, da je treba ločiti račun eksploatacije od računa investicij, ki gredo preko normalne eksploatacije ter usmeriti

tarifno politiko v vidu normalne eksploatacije, dočim se mora za pokritje investicij poiskati sredstva potom dolgotrajnih kreditnih operacij.

V tej smeri je pozdravljati idejo komercializacije, ker bo upravljanje železnic po pravih trgovskih načelih prineslo našemu gospodarstvu le koristi, obenem pa je naša zahteva, da se ob izvedbi komercializacije popravijo pogoške, ki so bile napravljene z uredbo o reorganizaciji ter naj se železniške mreže upravlja po sistemu decentralizacije ob najožjem sodelovanju železniške uprave z gospodarskimi organizacijami, kar bo za obe strani od največje koristi.

NOVI PREDPISI O ŠIRINI KOLESNIH PLATIŠČ.

Veliki župan ljubljanske oblasti je z razglasom od 22. avgusta 1927, Ur. list št. 91 od 31. avgusta 1927, izdal nove predpise o širini kolesnih platišč za tovorna vozila. V smislu teh predpisov morajo biti kolesna platišča pri vseh 4-kolesnih vozovih, ki so enovprežni ali dvovprežni, pri skupni teži voza in tovara do 1500 kg najmanj 6 cm široka, pri skupni teži voza in tovara od 1500 do 2000 kg najmanj 8 cm široka, pri skupni teži od 2000 do 3500 kg najmanj 11 cm široka. Pri več kot dvovprežnih tovornih vozovih ali pri tovornih vozovih, težkih nad 3500 kg, morajo biti platišča najmanj 16 cm široka. Citirani razglas naj bi stopil dva meseca po objavi, to je dne 31. oktobra 1927 v veljavo. Do tega roka naj bi vsi lastniki tovornih vozil (na gospodarske vozove se nove odredbe ne nanašajo) v izogib kazenskemu postopanju opremili svoja vozila s kolesi s širino platišča v smislu novih predpisov. — Zveza industrijev se je na željo interesentov obrnila na velikega župana ljubljanske oblasti z obrazloženo predstavo, v kateri je predlagala, da naj se predvidena reforma glede širine kolesnih platišč izvede postopoma ter da se naj v to svrhu odgodi uveljavljanje novih predpisov glede tovornih vozil, ki so bila ob času objave citiranega razglašila že v rabi, za dobo 5 let. V utemeljitev tega svojega predloga smo navedli, da se izdatki za nadomestitev še rabnih koles z novimi kolesi, ki izdatki bi v svoji celoti predstavljali znatno vsoto, v sedanjih težkih časih iz vidika gospodarstva skoraj ne bi dali upravičiti. S prehodnimi odredbami naj se določi, da se smejo nova vozila opremljati le s kolesi s predpisano širino platišč ter da se smejo kolesa, ki postanejo nerabna, nadomeščati le s takimi novimi kolesi, ki odgovarjajo predpisom o širini kolesnih platišč. Na tak način bi polagoma prišla v promet vozila, ki ustrezajo novim predpisom ter bi enako polagoma izginila iz prometa vozila s sedaj običajnimi ozki platišči, ne da bi se morale zahtevati v to svrhu od neposredno prizadetih občutne gnotne žrtve. — Veliki župan ljubljanske oblasti je zvezne predloge deloma vpošteval ter odločil, da se uveljavljanje novih predpisov o širini kolesnih platišč odgodi do 1. maja 1929. Istočasno je veliki župan ljubljanske oblasti odredil, da naj v poštevi prihajajoče obrtne zadruge opozore obrtnike, da že sedaj ne izdelujejo več novih koles z ožjimi platišči kot so predpisana v novih odredbah.

Brezposelnost v Evropi.

Razvoj delovnih trgov je prav gotovo znak za gospodarski položaj dotične dežele, nekakšna gospodarska vremenska opazovalnica. Vsled zboljšanih razmer se je brezposelnost na evropskem kontinentu v zadnjem letu znatno skrbila. Količanje delovnega trga je posledica dveh vrst dejstev; prva vrsta dejstev je označena s pojmom gospodarskega kroženja, torej spremembe med konjunkturo in nazadovanjem, druga vrsta je pa pod vplivom letnih časov. Dočim je Evropa na potu do gospodarskega dviga in se število brezposelnih stalno manjša, začena sedaj zimski čas to gibanje ustavljati; to je vsakoletni pojav na prehodu od jeseni do zime. Skoraj v vseh deželah je sedaj večje ali manjše število delovnih moči razpoložljivih, kar se pač še ne kaže v polni moči. Treba nam je računati s tem, da bo število brezposelnih še naraslo.

V št. 31. nemškega »Reichsarbeitsblatt«-a najdemo zanimive podatke o sedanjem stanju brezposelnosti v Evropi. Število brezposelnih na Angleškem se je v zadnjem času pomnožilo; 21. novembra je znašalo 1,126.300 ali 9,3% vseh delavcev. Pri tem pa niso še všeti poljski in železniški delavci ter javni delavci in hišni nastavljenici. Končani štrajki torej ni prinesel nobene bistvene razbremenitve. Pred začetkom štrajka, v aprilu 1926, so našli 1,093.800 brezposelnih, v juniju 1926 je bil z 1,751.100 dosežen višek, v maju 1927 je bilo brez dela samo še nekaj nad 1 milijon ljudi. Neugodni položaj, zlasti v rudarstvu, v kovinski in v tekstilni industriji je število zopet dvignil. Zavarovanje proti brezposelnosti se je zaključilo v Angliji v letu 1928 s pasivno bilanco 15 milijonov angl. funtov (4500 milijonov dinarjev). — V Nemčiji se je število onih, ki dobivajo podporo od zakonitega brezposelnega zavarovanja, nekoliko pomnožilo. Brezposelnost kaže sledečo sliko:

Začetkom januarja leta 1927 je bilo 1.827.000, začetkom junija 750.000, začetkom oktobra 442.000, začetkom novembra 455.000 podpirancev.

V januarju 1927 sta se javila v polni ostrini oba momenta: najnižja gospodarska depresija in pa pritisk sezidskega kolebanja. Od tedaj sta šli obe krivulji vsled posebne konjunktore nemškega gospodarstva v isti smeri in sta se začeli oddaljevati druga od druge šele v zadnjem času. Proti koncu novembra je bilo število brezposelnih, kakor poročamo tudi na drugem mestu, že 521.000, 14 dni nato pa 752.000 ali za 44,3% več. Pri tem mislimo zmeraj le na moške brezposelne. Ta velikanski prirastek je deloma posledica končanih zasilnih del vsled poznega letnega časa, deloma posledica odpustitve delovnih moči iz poljedelskih, stavbnih in drugih sezidskih obratov.

Relativno zelo ugodno se je razvil delovni trg na Holandskem. Tudi tam je kazal letošnji januar rekordno višino s številko 45.858, kar je 15,6% zavarovanih. Od tedaj do maja je padlo število na 18.700 ali 6,8%, sedaj jih je ca 19.300. Pripomniti moramo, da je samo circa sedmina holandskega delavstva zavarovana proti brezposelnosti, kar je seveda za Holandijo jako ugodno znamenje.

Švica izkazuje pri prebivalstvu skoraj štirih milijonov samo 8000 brezposelnih. — Švedska je štela na koncu leta 1926 47.000 brezposelnih ali 19,1% zavarovanih članov, v novembru 1927 pa 20.000 ali 7,8%. — V Belgiji je bilo od 620.000 delavcev v avgustu brez dela ca 31.000, sedaj jih je ca 32.000. — Ogrska v januarju 20.400, sedaj 12.700.

Razmeroma majhno je nazadovanje brezposelnosti v deželah, ki trpijo na slabih valutnih tečajih oziroma na posledicah pred kratkim izvršene stabilizacije. Najslabši sta v tem oziru Norveška in Danska. Zadnja je štela v januarju 87.100 brezposelnih ali 31,4% zavarovanih, v juniju 50.700 ali 16,5%. Na Norveškem je brez dela 20,9% zavarovanih. — V Italiji je Mussolinijeva politika »s parado lire« od junija do avgusta l. l. vrgla zopet ca 50.000 delavcev na cesto; število vpisanih brezposelnih je znašalo na koncu novembra 263.000, je torej višje kot doslej najvišja številka v februarju z 259.000. — Veliko bolj mirno se je javil deflacijski proces na delovnem trgu v Franciji, kjer je bilo ob 40-milijonskem številu prebivalstva v februarju samo 80.000 delavcev brez dela, v juniju 23.700, v avgustu 28.500. — Razmeroma prav visoko je število brezposelnih v Avstriji, čeprav se je od januarja do novembra znižalo od 235.000 na 135.000. — Poljska je mogla vsled zvišane produkcije število brezposelnih znižati od januarja do oktobra od 252.000 na 138.000. Pri novih državah bo bodoči razvoj delovnega trga odvisen od tega, če si bodo mogle mlade narodne industrije osvojiti kaj prodajnih trgov v inozemstvu. — V Rusiji je bilo brez dela v marcu 1.455.000 ljudi, na koncu avgusta pa 1.127.000. To je sezidski pojav; sedaj je število gotovo zopet višje.

Dr. C. Gregorič:

Aktualna davčna vprašanja.

(Konec.)

Davčna bremena našega prebivalstva v korist državne blagajne znašajo v milijonih dinarjev:

	Dejansko izterjano v letu 1925/26	Proračunjeno za 1926/27	Proračunjeno za 1927/28
1. neposredni davki	2019	1848	1706
2. posredni davki	3759	3520	3505
3. monopoli (razlika med prejemki in izdatki)	1727	1791	1746
4. 40 % od raznih prejemkov	44	51	46
Skupaj	7549	7210	7003

Obremenitev v prid samoupravnim telesom je znašala po podatkih ministrstva financ v letu 1925:

	Millij. Din
1. doklade	610
2. trošarine in takse	436
3. doklade, trošarine in takse organiziranih občin, ki niso poslale podatkov	78
Skupaj	1124

Vendar pa v to vsoto še ni všeta obremenitev po samoupravnih dajčinah v 2117 neorganiziranih občinah Bosne in Hercegovine z 1.502.600 prebivalci.

Priznati moramo, da se nam zdi vsota 1124 milijonov Din kot obremenitev v prid samouprave premajhna, ako upoštevamo visoko izmero raznih taks itd. in da je v ekspoziciji ministra financ vsota samoupravnih davščin ocenjena na 2300 milijonov Din.

Skupna davčna obremenitev v prid države in samoupravnih teles znaša po zgoraj navedenih podatkih v letu 1925/26 8673 milijonov dinarjev, v letu 1927/1928 pa 8127 milijonov dinarjev, ali v odstotkih nacionalnega dohodka po 69 milijard 608 milijonov dinarjev v letu 1925/1926 12,46%, v l. 1927/1928 pa 11,69%.

Povprečna davčna obremenitev enega prebivalca znaša v letu 1925/1926 na državnih dajatvah 589,60, na samo upravnih dajatvah 86,46, skupaj 676,06 dinarjev, v letu 1927/1928 pa na državnih dajatvah 538,69, na samoupravnih dajatvah 86,46, skupaj 625,15 dinarjev. Ali morem pri tem položaju pri nas govoriti o davčni preobremenitvi?

Ako vzamemo za izhodno točko pri presoji tega vprašanja odstotek obremenitve narodnega dohodka 12,46% ali 11,689%, bi se moglo smatrati, da obremenitev ni pretirana in da pritožbe gospodarskih krogov o davčni preobremenitvi niso utemeljene. Vendar pa moramo upoštevati, da pravilnost ocene narodnega dohodka z 69.608 milijoni dinarjev še ni ugotovljena in da je ta dohodek vsekakor manjši; dalje da je dejanska vsota samoupravnih bremen po vsej priliki večja nego 1124 milijonov dinarjev in da so merila neposrednih in posrednih davkov ter tudi cene monopolnih predmetov visoke, nekatera merila pravzaprav nečuvno visoka. Dosedaj še ni ovržena trditev, da davčna bremena niso pravilno in enakomerno razdeljena in da so nekatere pridobitne panoge in to trgovina, industrija in obrt preobremenjene. Kar se tiče poljedelcev smatramo, da se oni iz rodovitnih krajev ne morejo upravičeno pritoževati nad davčno preobremenitvijo, dočim verujemo, da poljedelci v slabih krajih jako težko prenašajo davčna bremena.

Je-li naše prebivalstvo, vzeto kot celota, preobremenjeno z davki?

Na to vprašanje se more po našem mnenju odgovoriti s primerjavo nacionalnega dohodka, ki povprečno odpada na enega prebivalca in znaša 5354 papirnatih dinarjev na leto, z davčnimi bremenimi, kateri odpadejo na enega prebivalca ter znašajo 676,15 dinarjev (1925/1926), odnosno 625,15 dinarjev (1927/1928) na leto.

Pri presojanju višine našega narodnega dohodka smo prišli do sklepa, da je naš narodni dohodek jako majhen in da moremo izraziti sumnjo, je-li v obče zadosten za pokrivanje najelementarnejših potreb. Za onega, ki razpolaga s tako skromnimi sredstvi, znači tudi odvzem še tako majhne vsote za javne namene v obliki davka, rela-

tivno veliko, morda tudi nezmagljivo breme.

Po tem pridemo do sklepa, da je davčna obremenitev našega nacionalnega dohodka z 12,46%, odnosno z 11,689% jako visoka, v primeri z našo gospodarsko in davčno močjo skoro da previsoka.

Radi tega je neobhodno potrebno, da se uresniči že tolikrat obelano zmanjšanje davčne obremenitve, ker dosežanje odredbe v tej smeri v zadnjih finančnih zakonih značijo samo prvi malenkostni korak za saniranje nezdravega, opasnega položaja.

V prvi vrsti je treba, da se čimpreje uveljavi novi zakon o neposrednih davkih za izenačenje davčnih bremen in prilagoditev davčnih meril davčni moči posameznih pridobitnih panog. Pri določanju novih meril je upoštevati, da ne predstavljajo cele obremenitve, kajti na njihovi podlagi se pobirajo še razne doklade.

Dalje je treba upoštevati zahtevo celokupnega gospodarstva, da se ukine davek na poslovni promet, ta najbrutalnejša davčna vrsta, ki se pobira brez ozira na to, je-li donese promet dobiček ali izgubo.

Davek na poslovni promet je bil uveden v povojni dobi, v trenutku največje stiske in v času, ko je bil donos neposrednih davkov še neznan. Te prilike so se med tem popolnoma izpremenile, ker so se dohodki iz neposrednih davkov z raznimi pribitki in z boljšo upravo jako znatno dvignili.

Pri uvedbi tega davka se je imelo v vidu, da se ga bo prevalilo na maso konsumentov. Padanje kupne moči konsumentov pa je povzročilo, da davek na poslovni promet bremeni sorazmerno jako malo število trgovcev, industrijev in obrtnikov, ki ga ne morejo prevaliti na kupca blaga.

Neobhodno je potrebna tudi revizija taksne zakonodaje. Glede predloga novega zakona o neposrednih davkih pripominjamo, da je skupščinski odbor, ki je ta predlog proučil, v raznih točkah upošteval zahteve, katere je stavila Centrala in druge gospodarske korporacije. Neupoštevanje pa so ostale nekatere naše zahteve, ki so velike važnosti in popolnoma upravičene. Radi tega je Centrala v sporazumu s svojimi člani predložila na merodajne mmetu še en elaborat.

Kar se tiče samoupravnih financ, nam dokazuje niz primerov, kako je potrebno nadzorstvo, katero v tem pogledu vrši minister financ.

Samoupravne edinice hočejo v najkrajšem času izvršiti velike investicijske programe, ki niti od daleč ne ustrezajo ostalim njihovim prilikam ter predvidevajo pogosto od enega leta na drugo ogromno povečanje svojih proračunov na ta način, da se naj vsi višji izdatki pokrijejo z dokladami majhnega števila podjetij, če ne celo z dokladami enega industrijskega podjetja. Na drugi strani kažejo samoupravne edinice tendenco, da uvedejo občutne naklade na sirovine in pomožna sredstva produkcije, s čemur se podražuje produkcija in podjetjem onemogočava konkurenca izven mej dotične občine. Znan nam je slučaj, da je neka občina zvišala takso na uvoz surovin v taki meri, da bi eno podjetje, ki je iz tega naslova do tedaj plačevalo okoli 19.000 Din, plačevalo v bodoče 1.400.000 Din na leto več nego znaša njegov dobiček.

Z ozirom na tak položaj smatramo za potrebno, da dotlej, da samoupravne edinice same ne uvidijo, da s pretiranimi in neracionalnimi nakladami ubijajo ne samo razvoj, nego tudi obstoj podjetij na škodo države in samoupravnih financ, država, posebno pa minister financ strogo gleda na to, da se samoupravno gospodarstvo vodi po načelih racionalnosti in štedljivosti.

Kar se tiče organizacije oblastne samouprave, na katero se naj prenešajo razne funkcije, katere je do sedaj opravljala država, je neizogibno potrebno, da država ob tej priliki odstopi oblastvom tudi vsrežne dohodke, ker se mora preprečiti, da bi se prebivalstvu nalagala nova bremena, ko so že obstoječa pretirana in škodljiva za gospodarski razvoj države.

Kartelno gibanje v kovinski industriji.

Hausse na trgu bakra je višek menda že prekoračila. Eno leto je, odkar obstoja Mednarodni bakreni kartel, ki obsega ca. 90 odstotkov svetovne bakrene produkcije. Ameriškim producentom se je lani posrečilo, da so z dogovori ne samo z nekaterimi evropskimi velérgovinami, temveč tudi z njih dotedanjim glavnim konkurentom (z Belgijsko Kongo-družbo) sklenili bakreni dogovor. V Ameriki sami je že eno leto sem poraba bakra v nazadovanju, ker kovinska industrija ni več tako intenzivno zaposlena. Glavno pozornost obrača severoameriška bakrenoeksportna organizacija sedaj na izvoz v Evropo. Londonsko kovinsko kupčijo je bakreni kartel precej izločil, in sicer s tem, da je le pičlo zalagal trg z bakrom. Zato se je v zadnjih tednih cena bakru tako dvignila, ne samo na evropskih, temveč tudi na ameriških trgih. Sicer pa baker še sedaj ni dosegel predvojne cene, dočim so jo druge kovine že prekoračile.

Glede svinca in cinka Amerika kot producent nima tistega pomena kot pri bakru. Mednarodna pogajanja o cinku niso imela uspeha, kakor smo že poročali, a so jih v zadnjem času v Bruslju obnovili. Po belgijskih poročilih so ameriški producenti cinka svojo kvotno zahtevo znižali, da omogočijo mednarodni dogovor. Čeprav daje Severna Amerika manj kot polovico svetovne produkcije cinka, je vpliv ameriškega kapitala na svetovno industrijo cinka vendar veliko večji; zato je razumljivo, da se že obstoječa eksportna zveza severoameriške industrije cinka zelo poteguje za ustanovitev mednarodnega sindikata. Ameriško kontrolo evropske kontinentalne cinkove produkcije vrši Harrimanov koncern, ki je udeležen — kakor vemo — odločilno zlasti v gornjesleški industriji cinka.

V cinu (kositru) sta merodajni Holandija in Anglija. Stremljenje angleških producentov cina gre za tem, da se dogovori s holandskimi producenti glede stabilizacije cinove cene; ta cena je v zadnjih mesecih padla od 300 funtov na 260 funtov in se je mogla še v najzadnjem času obdržati na višini 266 funtov. Holandski producenti cina zavzemajo zaenkrat še odklonilno stališče.

V aluminiju vodi doslej Nemčija. Obstoji evropski kartel aluminija, ki mu pa doslej še ne pripada Norveška, ki je tudi med prvimi producenti. Nemška industrija aluminija temelji po večini na inozemski surovinski bazi, ki so si jo zagotovili nemški producenti z udeležbo na zürich-skem boksitnem trustu. Ta trust ima obširna boksitna nahajališča v Rumuniji, Ogrski, Istri in Dalmaciji. Severoameriški boksitni koncern je pa nakupil pred kratkim večjo množino delnic boksitnega trusta; to si razlagajo tako, da nameravajo severoameriški producenti prirediti ofenzivo proti evropskemu kartelu.

In še neke drugje se Severna Amerika oglašja. Beremo, da so odkrili v Texasu ogromna najdišča kalija, ki zagotavljajo preskrbo Severne Amerike ob sedanji porabi za 250 let. Če se bo poročilo izkazalo kot resnično, je to seveda hud udarec nemško-francoskemu kalijevemu kartelu.

Koncesijska politika v Rusiji.

Vladimir Ksandrovič, predsednik sovjetskega koncesijskega komiteja, priobčuje v »International News Service« razpravo o gospodarski politiki ruske sovjetske vlade pri podeljevanju koncesij inozemskemu kapitalu za ustanavljanje podjetij v Rusiji. Radi izredno zanimivega in informativnega pregleda, ki ga nudi ta razprava uglednega strokovnjaka o koncesijski politiki sovetov, podajemo v naslednjem kratko vsebino.

Pisec predvsem poudarja, da si je sovjetska vlada kljub izredno naglemu povzdigu ruske velike industrije z lastnimi finančnimi sredstvi vendarle na jasnem, da ta napredek v razmerju z rusko potrebo in naravnim bogastvom zemlje ni dovolj velik.

Zato je izdala vlada že v decembru 1920 dekret, ki obravnava koncesije v Rusiji ter objavlja interesiranim krogom pogoje, pod katerimi je inozemskemu kapitalu dovoljeno, da sodeluje v deželi. Tri leta pozneje je bil ustanovljen glavni koncesijski odbor z nalogo, da regulira vprašanje koncesijoniranja.

Od prvega početka do septembra 1927 je koncesijski odbor obravnaval 2.193 predlogov za podelitev koncesije. Na prvem mestu so bili predlogi nemških tvrdk, katerih je bilo 774 ali 35%. Drugo in tretje mesto sta zavzemali Anglija in Amerika.

V začetku je vladal glavni interes inozemstva za trgovske koncesije, ker so te potrebovale le malo kapitala in minimalne tehnične predpogoje, obenem pa so obetale hvaležne dohodke. Sovjetska vlada pa tej vrsti koncesij danes ne posveča več posebnega interesa, temveč daje prednost koncesijam na drugem polju, to pa iz enostavnega razloga, ker ji je zelo na srcu izkoriščanje naravnega bogastva Rusije, za kar potrebuje tuj kapital.

Zato se koncesijski komite pri podeljevanju koncesij ne ozira samo na finančne razmere kake družbe, temveč vpoštevata tudi njene tehnične sposobnosti. Komite preiskuje tehnične uspehe, ki jih more pokazati interesirana družba, da se prepriča, ali je firma sploh zmožna, da koncesijo v tehničnem pogledu uspešno izkorišča in razvija. Iz tega se da razlagati tudi velik uspeh nove oblike koncesijskih podelitev, takozvane pogodbe o »tehnični podpori«, kateri obliki daje sovjetska vlada posebno prednost. Z imenovanim kontraktom se družba obveže, da bo dala sovjetski vladi na razpolago svoje patente, specialiste za izvrševanje koncesijoniranega podjetja in da bo proti določeni odškodnini sovjetske vlade delala poskuse, da se koncesija še naprej izpopolnjuje.

Od 2193 predlogov se je sklenilo do 1. septembra 1927 156 koncesijskih pogodb različne vrste. Od teh jih je 113 še danes v obratu, dočim jih je 43 svoje delovanje ustavilo. Od teh jih je prišlo 9 v likvidacijo, ker se koncesionarji niso držali pogodbenega roka za začetek obratovanja, daljnjih 10 je samo od sebe ustavilo obrat, ostalih 24 pogodb pa je vlada razveljavila, ker se koncesionarji niso držali prevzetih obveznosti.

Sovjetska vlada je bila jako previdna, preden je razrušila kako pogodbo. V primerih, da je družba dokazala, da se je ob sklepanju pogodbe pri kalkulaciji zmotila, vlada ni oklevala, da ne bi omilila pogojev dogovora. Vzglede za to so Krupove poljedelske koncesije, Druzag, koncesije za manganovo rudo tvrdki W. A. Harriman in druge.

Vse pogodbe o koncesijah predvidevajo za slučaj spora razsodišče. To obstoja iz treh oseb, iz zastopnika koncesionarja, koncesijskega komiteja in nepristrane osebe, katero določita sporazumno obe stranki. Doslej pa to razsodišče sploh ni bilo potrebno, ker je sovjetska vlada izpolnila še vse utemeljene zahteve koncesionarjev.

V splošnem so se pokazale koncesije za investicijo inozemskega kapitala za zelo rentabilne. Povprečni dobički znašajo 20%, številka, ki je bila v nekaterih primerih še znatno prekoračena. Tovarniške koncesije so še posebno dobičkanosne. Z zadostnim obratnim kapitalom in sposobnim vodstvom se koncesija vedno izplača, kajti sprejemljivost ruskega domačega trga nudi v mnogih primerih prav izredne možnosti za prodajo proizvodov koncesijoniranega podjetja.

Koncesija pa mora imeti, kakor vsaka kupčija, korist za oba dela. Kaj ima sovjetska vlada od koncesij? V ruskem gospodarstvu so igrane doslej koncesije le majhno vlogo. V fiskalnem letu 1925/26 je znašala celotna udeležba sovjetske vlade na koncesijah 47.400.000 rubljev, t. j. samo 0,9% industrijske posesti, ki se nahaja v rokah vlade. V prvih devetih mesecih poslovnega leta 1926/27 je v kon-

cesije vloženi kapital znašal 62 milijonov 300.000 rubljev. V letu 1925/26 je znašala skupna vrednost produkcije koncesijoniranih industrij 44 milijonov 500.000 rubljev, t. j. 0,52% celotne industrijske produkcije države. Produkcija industrijskih koncesij pa je narasla v prvih devetih mesecih tekočega fiskalnega leta na 46 milijonov 800.000 rubljev, t. j. ona znaša sedaj 0,64% celotne vrednosti sovjetske industrijske produkcije. Absolutno vzeto se je produkcija komisij, ki so jih dobile tuje družbe, dvignila v času od 1. julija 1926 do 1. julija 1927 za 40%.

V zvezi z izvedbo obsežnega industrializacijskega programa sovjetske vlade je smatrati za možno, da se pri tegne v velikem obsegu inozemski kapital. Da se to doseže, se je izdelal načrt za nadaljnje koncesijske možnosti v Rusiji. Doslej je bil vzrok, da se je držal tuji kapital rezervirano napram sovjetski Rusiji v tem, da ni zadostno poznal velikih možnosti in pogojev za delo v sovjetski državi. Sedaj se namerava gori omenjeni načrt objaviti v vseh tujih državah, da se jim da s tem prilika za informacije o koncesijoniranju, kar jim je doslej manjkalo.

Načrti za stotine novih koncesijskih možnosti so gotovi. Oni obsegajo med drugim tovarne za stroje in za obdelavanje kovin, električne in vodne naprave v raznih okrožjih, pravice za rudarstvo, tovarne za papir in cement, gradnjo železnic in drugih transportnih naprav itd. Na polju rudarstva se nameravajo ustvariti koncesije za pridobivanje petroleja, bakra, cinka, grafitu in svinca. Razen tega obstoja še veliko povpraševanje po gradbenih koncesijah.

Trgovina.

Italijanska trgovina. Oficielna statistična računi uvoz v Italijo v novembru na 2447 milijonov lir, izvoz iz Italije pa na 1309 milj. lir. Napram lanskemu novembru je padel izvoz za 394 milj. lir, uvoz pa za 104 milj. lir. V mesecih januar—november je znašal uvoz 18.510 milj. lir, izvoz 14.086 milj. lir. Deficit italijanske trgovinske bilance v prvih letošnjih 11 mesecih znaša torej 4424 milj. lir; ker je znašal lanski istodobni deficit 6937 milj. lir, vidimo letos nazadovanje deficita za ca. 36%.

Zunanja trgovina Poljske. V prvih desetih letošnjih mesecih je znašala vrednost poljskega uvoza 1364 milijonov zlatov, vrednost izvoza pa 1200 milijonov, pasivnost torej 164 milijonov zlatov. Trgovina se zelo hitro dviga; v istih lanskih mesecih je znašala vsa trgovina — izvoz in uvoz — 1753 milijonov frankov, torej za 811 milij. zlatov ali za 40,5% manj. Zanimivo je zlasti, da se je dvignila vrednost izvoza, dočim je vrednost uvoza nazadovala. Glede deleža posameznih dežel ni nobenih bistvenih razlik v primeri z l. 1926. Nemški import se je dvignil od 22,5 na 25,8%, češki od 4,8 na 5,6, rumunski od 0,9 na 2,7, švedski od 1,3 na 2,1; Amerika je padla od 18,2 na 12,1, Italija od 5,6 na 3%. Vrednost izvoza je glede Nemčije narasla od 25,3 na 31,3%, glede Švedske od 5,1 na 6,4 itd. November je pasiven za 17,5 mil. zlatov, in mislijo zato na reglementacijo uvoza.

Izvoz premoga iz Anglije v Francijo. Francoska vlada je naznanila vladi v Londonu, da umakne splošno prepoved uvoza angleškega premoga v Francijo. Ta odredba je logična posledica konference Zveze narodov glede proste trgovine. Da se pa prepreči spekulacija z angleškim premogom, noče vlada datuma za prost uvoz še objaviti. — Ob enem naznanjajo, da je belgijska vlada znižala transportne tarife za premog itd.; to je posledica nerazveseljivega položaja belgijske premogovne industrije, ki se mora boriti za inozemske prodajne trge z angleško in ameriško konkurenco.

RAZNO.

Ameriške cennitve pridelka. Poljedelski minister Zedinjenih držav priobčuje v poročilu od 20. decembra zadnje cennitve o ameriškem pridelku, s pridelovalno zemljo vred:

Obdelani svet v tisočih acrov		
	1926	1927
Ozimna pšenica	36.913	38.872
Pomladna pšenica	19.613	20.711
Koruzna	99.492	98.914
Oves	44.394	42.227
Rž	3.513	3.670
Ječmen	8.200	9.492
Laneno seme	2.897	2.907

Produkcija v milijonih bušlov		
	1926	1927
Ozimna pšenica	627	562
Pomladna pšenica	205	319
Koruzna	2645	2786
Oves	1254	1195
Rž	40	59
Ječmen	191	266
Laneno seme	19	27

Marsikaj vidimo. Kljub večjemu arealu je pridelek ozimne pšenice nazadoval, a ne toliko, kot so naprej pravili; pri pomladni pšenici je obratno. Drugo nam povejo številke. Rž, ječmen in lan imajo v U. S. A. kaj majhno vlogo. 1 acre = 40'468 ara, 1 bušel pšenice 27'2 kg, rži in koruze 25'4 kg, ječmena 21'8 kg, ovsa 14'5 kg.

Po svetu. Iz Amerike poročajo, da so odkrili v državi Texas ogromna skladišča kalija, ki bodo krila preskrbo Amerike lahko skozi 250 let. — V Parizu so podpisali dogovor, ki opravičuje Italijo, da dobiva zvišane nemške reparacijske kredite v obliki premoga. Ker je Italija dobra odjemalka angleškega premoga, smatrajo ta sklep za udarec proti angleški trgovini. — Ravnateljstvo grške Narodne banke je odobrilo dogovor, ki predvideva ustanovitev grško-angleško-ameriškega trusta z glavnico enega milijona funtov. Trust bo prevzel posredovanje posojil za državna in mestna podjetja ter za javna dela. — Srednjeevropska zveza je bila je zahtevala pri Mednarodni zvezi zvišanje kvote; ta ji je zvišanje dovolila, a ne v zahtevani višini, in se bodo zato v marcu 1928 vršila ponovna pogajanja z Mednarodno zvezo. — Delnice nemške tvrdke umetne svile Glanzstoff so vpeljali na borzih v Zürichu in Baselu ter jih bodo vpeljali sredi januarja na borzi v Amsterdamu. — Izvoz premoga iz Poljske je dosegel v novembru 680.000 ton. — Angleški pridelovalci sladkorne pese in sladkorni industriji so se obrnili na vlado za naklonitev ponovne podpore. Pisali smo v majhnem člančku, da smatrajo nekateri tako podporo za skoz okno ven vrženo. Dovolitev novega kredita v znesku 900.000 funtov je bila v zbornici vseeno sprejeta. — Švedski vžigalčni trust je pred kratkim dobil vžigalčni monopol v Ecuadorju. Tovarn tam ne bo gradil, temveč bo zalagal Ecuador z izdelki evropskih tovarn. Ubogi Ecuadorci! — Beremo, da je cela vrsta rumunskih bank dvignila svojo delniško glavnico. — Ogrski gospodarski krogi opozarjajo na nazadovanje v eksportu živine, odkar je v veljavi pengő. Po vpeljavi nove valute so se dvignili stroški živinoreje, dočim je cena živine v inozemstvu padla in je nastalo tako nerazmerje, da more ogrski živinorejec eksportirati le z veliko izgubo. — Čehi so najeli na Dunaju za donavsko češkoslovaško pristaniško ceno do leta 1952 zemljišče v obsegu 14.901 kvadr. metrov; najemnina za leto 1928 znaša 11.000 šilingov in se stopnjoma dvigne do 21.000 šilingov. — V času od 21. do 29. januarja se bo vršila v Parizu VII. razstava poljedelskih strojev. — V času od 29. aprila do 6. maja bo v Poznanju velik mednarodni vzorčni sejem. — Hranilne vloge praške Mestne hranilnice so se v zadnjih štirih letih tako dvignile, da so tik pred drugo milijardo. Prvo milijardo so dosegle leta 1924, leta 1925 so znašale 1385 milijonov, leta 1926 že 1617 milijonov, letos 30. novembra pa 1944 milijonov Kč; druga milijarda bo izpolnjena najbrž takoj v začetku prihodnjega leta. — Nemški uradni dohodki za osem mesecev april—november so

nesli 597 milijonov mark več kot je bilo preračunljeno za dve tretjini leta. Zato pričakujejo ugoden letni zaključek. — V nasprotju z alarmantnimi poročili o ogrski tekstilni industriji, ki poročamo o njih v posebnem članku, trdijo ogrski tekstilni krogi, da so obrati polno zaposleni in da delajo nekateri tudi ponoči. »Konjunktura bo še dolgo trajala, kajti ogrska tekstilna industrija krije še le 60 odstotkov domače potrebe in ima še velike razvojne možnosti.« Gotovo, če bi ne bilo inozemske konkurence. — Ogrska sladkorna industrija zaključuje kampanjo; delata še dve tovarni, pa bosta tudi dve z delom prenehali v prvem januarskem tednu. Na podlagi dosedanjih produkcijskih zaključkov je letošnja kvaliteta slabša kot lanska. Položaj ogrskih sladkornih tovarn v letošnji kampanji ni več tako ugoden kot je bil prej, manjkata indijski in egiptski trg. Eksportni kontingent so določili s 6000 vagoni; doslej so eksportirali 2000 vagonov.

»KVERTA«
Družba z o. z.
tvornica kuvert in konfekcija papirja
LJUBLJANA
Vožarski pot šte. 1
Karlovska cesta šte. 2.

Letalo v službi človeštva. V splošnem smo vajeni zračno letalo smatrati kot dopolnilo obstoječih prometnih sredstev, oziroma prisojamo avijatikki značaj modernega sporta. Čudoviti razvoj letalske tehnike se danes ne zadovoljuje več z rešitvijo zgolj prometnih nalog, ampak posega že globoko v kulturno-gospodarske probleme naprednih narodov. Iz bojnega pripomočka v svetovni vojni se je v nastopni dobi letalo izcimilo kot prometno sredstvo, ko so se pojavile potrebe po naglih in zanesljivih ter neodvisnih zvezah. Leta 1926 je doseglo število »zračnih« potnikov 100 tisoč oseb, kar dokazuje, da se je zaupanje občinstva v letalo učvrstilo. S povečanjem aparatov se je prešlo tudi na tovarni transport. Mednarodna trgovina se je lotila letal za prevoz blaga. Zgradile so se tipe z nosilnostjo do dveh ton. Pred vsem se poslužujejo že sedaj za prenos kvarljive in visokovredne robe — živila, denar, vrednostne papirje itd. — letal, ki nudijo vsled neprekinjene vožnje in visoke brzine ugodnost pravočasnega pristanka in izredne varnosti proti vplomu in izropanju, kar obilo odtehta višje prevozne stroške. Do upostavitve stalnih zračnih pošt nih zvez je bil sedaj samo še en korak. Zvezno omrežje zračnih pošt se vedno bolj zgostuje, osobito v prometu med posameznimi državami. Letal se poslužujejo sedaj tudi časopisje; posamezna večja podjetja raznašajo svoje dnevnike v večje daljave po zraku v lastnih aparatih. Moderna reklama si je kmalu uslužila aeroplan; v Ameriki seveda so v tem oziru prednjačili s takozvanimi »nebopisom«. Z barvnimi plini, ki jih spušča letalo v zrak, se napišejo ogromne črke in celo besedilo na sinje nebo; učinek je vse drugačen kakor z vsipanjem letakov, od katerih se več kakor 90% poižgubi. Pravkar osrečuje neka ameriška tvrdka nenavadne reklame razvajeno občinstvo z »bliščečim« letalom. Raznobarvne žarnice tvorijo na aeroplanu reklamne slike; potreben tok se proizvaja v posebnem generatorju na krovu. Pred kratkim se je čitalo v časopisih, da je perzijska vlada poslala v okužene kraje z letali 500 kg cepiva in s tem je stopilo zračno brodovje v sanitetno službo, o kateri si obetajo še širšo udeležitev. Velika brzina, neodvisnost od terenskih

prilik in vedna pripravljenost usposobijo letalo kot izborno rešilno sredstvo pri raznih nezgodah, bodisi pri železničnih, avtomobilnih ali elementarnih katastrofah. Težkoranjencem se nudi s prenosom v letalih prva in odločilna pomoč, ker je mogoče ponesrečence neposredno iz kraja nezgode prenesti v rešilno bolnico. Letalo je celo opremljeno s sanitetno opremo za neodložljive rešilne manipulacije. Na stotine ranjenecov so na ta način v zadnjih bojih v francoskih kolonijah oteli gotove smrti. Nedavne strašne povodni v Severni Ameriki in v Italiji bi bile zahtevale dosti več človeških žrtev, če bi ne bili po letalih poslali pri zadete kraje živce in zdravila. Tudi planinski sport ima koristi od zračnega prometa. V sicer težavno dostopne višave večnega ledu preskrbijo letala gorske postojanke s provijantom in drugimi potrebščinami, ki so jih doslej z največjimi težavami znosili mule in nosači tja gor. Iz letal se spusti s padali blago na tla. Nekaj povsem še neznanega je udeležitev zrakoplovstva v poljedelstvu in gozdarstvu. Že lanskega leta so v Floridi na nekaterih veleposestvih poskušali gnojenje in obsetev obširnih kompleksov s pomočjo aeroplanov. Iz dvo-sedežnega aparata, ki leti v višini 10—15 metrov, se trosi gnojilo oziroma seme s posebnimi pripravami na polje. Spretno konstruiran stroj porazdeli v poljubni gostoti material ter ga zelo enakomerno potrosi na zemljo. V eni uri se je s temi letelimi gnojilnimi, oziroma sejalnimi stroji obdelala površina 1200 oralov, in kakor svedoki trdijo, so se poskusi sijajno obnesli. In že danes je očitno, da postane poljedelsko letalo jako važen činitelj pri kultivaciji velikih kompleksov, posebno v Zedinjenih državah, Kanadi in Avstraliji. V boju proti rastlinskim škodljivcem so bili in 1926 je Nemčija v brandenburški pokrajini poskusila obrambno akcijo za uničenje gozdnih škodljivcev. Letala so pretrosila iz majhne višine kemične snovi, sestavine kalcija in arsena; pokončana mrčes je na milijone popadla na zemljo; uspeh je bil jako povoljen, ampak do temeljitega razkuženja ni prišlo ter je to stvar še nadaljnega študija, ki bo imel predvsem tudi uvaževati varstvo ptic in drugih gozdnih živali. Na enak način so se lotili v Argentini in v Afriki gozdnega in kulturnega mrčesa, raznih žuželk, muh itd., ki povzročajo ogromno škodo na nasadih. Izborno se je obneslo letalo pri opazovanju gozdnih požarov, posebno v nepreglednih šumah, oziroma pragozdovih Kanade, kjer v vročem in suhem poletju pogostoma nastane ogenj ter se z bliskovito naglico razširi, uničujoč ogromne lesne vrednosti. Sredi teh neskončnih gozdnih planjav stanujoče, osamljene prebivalce je mogoče pravočasno opozoriti na pretečo nevarnost ter jim pokazati varni izhod iz gorečih gozdov. Nov zemljemerni način »fotogrametrija« se naslanja izključno na letalstvo. Prvi poskus te vrste se je pri obnovi mestnega načrta v New Yorku sijajno obnesel. Po preteku komaj tridesetletne dobe si je zračno letalo prisvojilo prvenstvo v prometnih sredstvih; stojimo pa še takorekoč v razvoju njegove tehnike in šele bodočnosti je pridržana presoja o ogromnem pomenu avijatike, ki z mrzlično naglico prodira v vse panoge kulturnega in gospodarskega življenja.

DOBAVA, PRODAJA.

Nabava brončene in bakrene žice in bakrenih tulcev. Direkcija pošte in telegrafa v Ljubljani razpisuje drugo pismeno dražbo za dobavo 16300 kg brončene 3, 2'5, 2 in 1'5 mm žice in 300 kg bakrene 1'5 mm žice in 900 komadov bakrenih tulcev. Dražba bo dne 23. januarja 1928 ob 11. uri v pisarni

poštne direkcije v Ljubljani, Sv. Jakoba trg šte. 2, soba šte. 42. Jamčevina (5 ali, če je inozemec, 10%) se mora položiti najkasneje do 10. ure na dan dražbe pri pomožnem uradu poštne direkcije v Ljubljani, soba šte. 41, kjer se lahko vpogledajo in kupijo tudi pogodji, ki ostanejo v veljavi isti kot za prvo licitacijo.

Veletrgovina
A. Šarabon
v Ljubljani
priporoča

špecerijsko blago
raznourstno žganje, moko in
deželne pridelke, raznourstno
rudninsko vodo.
Lastna pražarna za kavo in
mlin za dišave z električnim
obratom.
Ceniki na razpolago.
Telefon št. 2666.

Izšla je
Blasnikova
VELIKA PRATIKA

za prestopno leto 1928,
ki ima 306 dni.

»VELIKA PRATIKA« je najstarejši slovenski kmetijski koledar, koji je bil še od naših pradedov najbolj vpoštovan in je še danes najbolj obražtan. Letošnja obširna izdaja se odlikuje po bogati vsebini in slikah. »VELIKA PRATIKA« je najboljši in najcenejši družinski koledar. Dobi se v vseh trgovinah po Sloveniji in stane 5 Din. Kjer bi je ne bilo dobiti, naj se naroči po dopisnici pri

J. Blasnika naslednikih
tiskarna in litografski zavod
Ljubljana, Breg 12

VELETRGOVINA
kolonijalne
in špecerijske robe
IVAN JELAČIN
LJUBLJANA

ZALOGA
sveže pražene kave,
mletih dišav
in rudninske vode.
Točna in solidna posredništvo!
Zahtevajte cenik!

TISKARNA MERKUR
TRG.-IND. D. D.

Sa priporoča za tisk vseh trgovskih, obrtnih, industrijskih in uradnih tiskovin. * Tiska časopise, knjige, brošure, cenike, tabele, vabil, lepake, posetnice itd. * LASTNA KNJIGOVARNICA. * TELEFON. ŠT. 2552.

LJUBLJANA
GREGORČIČEVA 23

Ureja ANTON PODGORŠEK. — Za Trgovsko-industrijsko d. d. »MERKUR« kot izdajatelja in tiskarja: A. SEVER, Ljubljana.